

УДК 327:930(4)

Л. Ч. Дрожжа

ДУ «Беларускі навукова-даследчы Цэнтр электроннай дакументацыі»
пры Дэпартаменце архіваў і справаводства Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь

АСНОЎНЫЯ ЭТАПЫ СТАНАЎЛЕННЯ І РАЗВІЦЦЯ ЗАХОДНЕБЕЛАРУСКАЙ ПРАБЛЕМАТЫКІ Ў ПОЛЬСКОЙ ГІСТАРЫЯГРАФІІ

Прадметам даследавання з’яўляюцца этапы станаўлення і развіцця заходнебеларускай праблематыкі польскімі гісторыкамі. Па выніках гэтых даследаванняў аўтар вызначае наступныя этапы: першы перыяд – пачатак 1920-х – канец 1930-х гг. – калі былі распрацаваны тэарэтыка-метадалагічныя і інстытуцыйныя асновы даследаванняў у галіне польскай гістарыяграфіі заходнебеларускай праблематыкі; другі перыяд – 1940–1980-я гг. – даследаванні польскіх гісторыкаў у гады Польскай Народнай Рэспублікі; трэці перыяд – канец 1980-х – 2000-я гг. – кардынальныя змены ў сучасных гістарычных даследаваннях дзякуючы ІТ-тэхналогіям і зменам інструментаў і метадыкі гістарычных даследаванняў. На думку аўтара, у XXI ст. польскія гісторыкі прадстаўляюць вывучаемыя матэрыялы ў галіне заходнебеларускай праблематыкі ў выглядзе тэматычных рэфератывых аглядаў, якія не носяць характар сістэматычнага даследавання. Некаторыя польскія гісторыкі пайшлі па шляху перагляду папярэдніх канцэптуальных падыходаў да ключавых гістарычных падзей міжваеннага дваццацігоддзя і адыйшлі ад навуковага аналізу ў бок палітычных дыскусій. Дадзеная тэндэнцыя адлюстроўвае эвалюцыю фарміравання новага вобраза мыслення сярод навукоўцаў, канчатковага адыходу ад метадалогіі гістарычнага матэрыялізму да стыхійнага неапазітывізму, у тым ліку і ў галіне заходнебеларускай праблематыкі.

Ключавыя словы: гістарыяграфія, польская гістарыяграфія, перыядызацыя, этапы перыядызацыі, заходнебеларуская праблематыка.

Для цытавання: Дрожжа Л. Ч. Асноўныя этапы станаўлення і развіцця заходнебеларускай праблематыкі ў польскай гістарыяграфіі // Труды БГТУ. Сер. 6, История, философия. 2022. № 1 (257). С. 60–65.

L. Ch. Drozhzha

Belarusian Research Center for Electronic Documentation of the Department
for Archives and Records Management of the Ministry of Justice of the Republic of Belarus

THE MAIN STAGES OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF WESTERN BELARUSIAN ISSUES IN POLISH HISTORIOGRAPHY

The subject of the study is the stages of the formation and development of Western Belarusian problems by Polish historians. Based on the results of these studies, the author defines the following stages: the first period – early 1920s – late 1930s – when were the theoretical, methodological and institutional foundations of research in the field of Polish historiography of Western Belarusian issues developed; the second period – the 1940–1980s – the persecution of Polish historians during the years of the Polish People’s Republic; the third period – late 1980–2000s – cardinal changes in modern historical research due to IT-technologies and changes in tools and methods of historical research. According to the author, in the 21st century Polish historians present the studied materials in the field of Western Belarusian problems in the form of thematic abstract reviews that do not have the character of a systematic study. Some Polish historians have taken the path of revising previous conceptual approaches to key historical events of the interwar twenties and have moved away from scientific analysis towards political discussions. This trend reflects the evolution of the formation of a new way of thinking among scientists, the final departure from the methodology of historical materialism to spontaneous neo-positivism, including in the field of Western Belarusian problems.

Keywords: historiography, Polish historiography, periodization, stages of periodization, Western Belarusian problems.

For citation: Drozhzha L. Ch. The main stages of formation and development of Western Belarusian problematics in Polish historiography. *Proceedings of BSTU, issue 6, History, Philosophy, 2022, no. 1 (257), pp. 60–65 (In Belarusian).*

Уводзіны. У XXI ст. праблема месца і ролі ведаў аб мінулым у асэнсаванні даследчыкамі посткамуністычных сацыяльна-эканамічных

пераўтварэнняў у краінах Усходняй Еўропы з’яўлялася дастаткова актуальнай у Польшчы. Аднак на сучасным этапе польскія гісторыкі прадстаўляюць

вывучаемыя матэрыялы ў выглядзе тэматычных рэфератыўных аглядаў, якія не носяць характар сістэматычнага даследавання. Некаторыя польскія гісторыкі пайшлі па шляху перагляду папярэдніх канцэптуальных падыходаў да ключавых гістарычных падзей міжваеннага дваццацігоддзя і адыйшлі ад навуковага аналізу ў бок палітычных дыскусій. Дадзеная тэндэнцыя адлюстроўвае эвалюцыю фарміравання новага вобраза мыслення сярод навукоўцаў, канчатковага адыходу ад метадалогіі гістарычнага матэрыялізму да стыхійнага неапазітывізму, характэрнага для даследаванняў польскіх эмігранцкіх гісторыкаў міжваеннага перыяду.

Асноўная частка. На сучасным этапе, калі на многія гістарычныя з’явы існуе кампрамісная пазіцыя вучоных, у межах заходнебеларускай праблематыкі застаецца шэраг спрэчных пытанняў для вывучэння польскімі і беларускімі гісторыкамі.

У якасці прыкладу можна прывесці актуальную палеміку па *пытаннях нацыянальнага складу насельніцтва Заходняй Беларусі* паміж вядомым польскім гісторыкам Я. Е. Мілеўскім [J. E. Milewski] і беларускімі даследчыкамі М. У. Міхнюком і І. І. Коўкелем [1–3]. Няма таксама дакладна акрэсленай пазіцыі вучоных па памерах тэрыторыі і ўсходніх межах Заходняй Беларусі [1–3].

Некаторы ўнёсак у вывучэнне і сістэматызацыю сучаснай беларускай і польскай гістарыяграфіі заходнебеларускай праблематыкі зрабіла аўтар. У артыкуле, прысвечаным аналізу прац польскіх гісторыкаў канца 1980-х – 1990-х гг. па заходнебеларускіх пытаннях, вызначаны актуальныя кірункі даследаванняў, якія да гэтага часу з’яўляліся «белымі плямамі» ў польскай гістарыяграфіі [4]. Аўтар акцэнтуюе ўвагу на наступных пытаннях: вывучэнне наступстваў «чацвёртага падзелу» Другой Рэчы Паспалітай у выніку вызваленчага паходу Чырвонай Арміі ў верасні 1939 г. і далучэння да БССР усходніх ваяводстваў Польшчы; стварэнне і вынікі дзейнасці савецкай рэпрэсіўнай сістэмы пасля 1939 г. і яе функцыянаванне на месцах; перабудова новымі ўладамі грамадска-палітычнай і гаспадарчай сістэмы, а таксама стаўленне да гэтых працэсаў розных груп насельніцтва ўсходніх ваяводстваў Польшчы; розныя формы супраціву савецкай рэпрэсіўнай сістэме ад кастрычніка 1939 г. да чэрвеня 1941 г.: асабовыя (канспірацыя) і арганізаваныя калектыўныя (узброены супраціў групавак Арміі Краёвай, партызанскі антысавецкі рух і іншыя); розныя формы дыскрымінацыі і тэрору савецкіх мясцовых органаў улады супраць насельніцтва ўсходніх ваяводстваў і інтэрніраваных вайскоўцаў Польшчы [4, с. 56–59].

Польскія вучоныя, між іншым, *не прызнаюць існаванне тэрміна «Заходняя Беларусь»*, лічаць

яго штучна створаным з мэтай падкрэсліць дзяржаўную і нацыянальную прыналежнасць разглядаемай тэрыторыі [1]. На думку прафесара Я. Е. Мілеўскага, у дадзенай сітуацыі актуальным з’яўляецца вывучэнне розных напрамкаў, канцэпцый у даследаваннях гісторыі заходніх рэгіёнаў Беларусі, якія ўваходзілі ў склад II Рэчы Паспалітай ў міжваенны перыяд, а таксама фактараў, якія абумовілі іх узнікненне [1].

Варта вылучыць на падставе аналізу прац польскіх гісторыкаў і праз уласны вопыт аўтара, адлюстраваны ў артыкуле «Тэарэтыка-метадалогічныя аспекты становішча польскай гістарыяграфіі ў XX ст. («першая», «другая» і «трэцяя» хвалі)» [5], тры асноўныя перыяды станаўлення і развіцця заходнебеларускай праблематыкі і метадалогіі даследаванняў польскіх вучоных: *першы перыяд – пачатак 1920-х гг. – 1939 г.*, калі былі распачаты тэарэтычныя даследаванні ў галіне польскай гістарыяграфіі заходнебеларускай праблематыкі і была распрацавана інстытуцыйная база гістарыяграфічных даследаванняў; *другі перыяд – 1940–1980-я гг.* – самы плённы і выніковы па колькасці надрукаваных прац у гады Польскай Народнай Рэспублікі, нягледзячы на негатыўны ўплыў савецкай марксісцкай метадалогіі ў вывучэнні заходнебеларускіх пытанняў; *трэці перыяд – канец 1980-х – 2000-я гг.* – характарызуецца кардынальнымі зменамі інструментаў і метадыкі гістарычных даследаванняў, дзякуючы актыўнаму выкарыстанню сучасных інфармацыйных тэхналогій у гістарычных даследаваннях [5, с. 97–98].

Неабходна адзначыць, што ў *першы перыяд (пачатак 1920-х – канец 1930-х гг.)* пачалося інстытуцыйнае забеспячэнне даследаванняў у галіне заходнебеларускай праблематыкі, калі ў снежні 1921 г. быў створаны Інстытут даследаванняў нацыянальных праблем (*Institut Badań Spraw Narodowościowych*). Асноўнымі яго задачамі было вывучэнне становішча нацыянальных меншасцей ва ўсходніх ваяводствах і вызначэнне спосабаў вырашэння нацыянальных праблем у II Рэчы Паспалітай. Асноўнымі мэтамі яго дзейнасці былі: даследаванні ў галінах эканомікі, статystыкі, права, гісторыі; збіранне матэрыялаў і публікацый, якія датычыліся нацыянальных праблем. Да 1939 г. Інстытут апублікаваў 12 гадавых выпускаў альманаха «*Sprawy narodowościowe*» («Нацыянальныя справы») і іншыя выданні.

Другі этап у вывучэнні заходнебеларускай праблематыкі польскімі даследчыкамі магчыма акрэсліць перыядам існавання Польскай Народнай Рэспублікі (1940–1980-я гг.). *Першы перыяд гэтага этапа – 1940-я – першая палова 1960-х гг.* (перыяд так званай «сталінска-хрушчоўскай» Польшчы) характарызуецца адносным заняпадам гуманітарных навук. Пералом у

пасляваеннай гістарычнай навуцы быў вынікам падзей 1956 г. у СССР з іх моцным уздзеяннем на ажыўленне грамадска-інтэлектуальнага жыцця ў краіне. Ужо тады ў Польшчы ўзнікае фактычна метадалагічны п'юралізм. Побач з партыйнай артадаксальнасцю адраділася тэндэнцыя да ўстанаўлення аб'ектыўнага погляду на гісторыю, што ўлічвала, па меры магчымасці, шмат розных фактараў і не замыкалася поўнасцю на класавым падыходзе.

Менавіта ў канцы 1950-х – першай палове 1960-х г. у першы перыяд другога этапа з'яўляліся працы, якія падкрэслівалі цяжкае становішча нацыянальных меншасцей у II Рэчы Паспалітай. Вывучаліся ў першую чаргу грамадскія і рэвалюцыйныя рухі, што адпавядала палітычнай кан'юнктуры і марксісцка-ленінскай метадалогіі. Першымі сур'ёзнымі даследаваннямі па гісторыі Заходняй Беларусі былі працы, прысвечаныя сацыяльна-эканамічнаму развіццю Польшчы, і ў тым ліку яе ўсходніх акраін, у якіх можна было пазбегнуць палітычнага падтэксту. Напрыклад, асабліваці правядзення аграрных рэформаў адлюстраваны ў манаграфіі Ч. Мадайчыка [6], у працы Р. Градоўскага зроблены аналіз знешняга і ўнутранага гандлю Польшчы ў перадаенны перыяд [7]. Пэўную каштоўнасць захавала даследаванне М. Драздоўскага «Гаспадарчая палітыка польскага ўрада ў 1936–1939 гг.» [8]. Працэсы індустрыялізацыі ў міжваеннай Польшчы адлюстраваны ў артыкуле Б. Скарадзінскага [9].

У другім этапе другога перыяду (канец 1960-х – 1980-я гг.) польскія даследчыкі адначалі дастаткова нізкі ўзровень эканамічнага развіцця Заходняй Беларусі ў складзе Польшчы са слабай шчыльнасцю насельніцтва, неўрадлівымі глебамі, няразвітай камунікацыйнай сеткай шляхоў зносін. Першапраходцам у вывучэнні сацыяльнай структуры II Рэчы Паспалітай з'яўляецца Е. Жарноўскі, які прадставіў генезіс інтэлігенцыі ў дзяржаве, дакладна вызначыў яе склад, палітычныя сімпаты, прыхільнасці асобных прафесійных і рэгіянальных груп [10, 11]. Упершыню ў працы польскага гісторыка С. Маўсбэрга ўздымалася і такая «нязручная» тэма, як асвета нацыянальных меншасцей у II Рэчы Паспалітай, у якой аўтар прыходзіць да высновы, што польская нацыянальная палітыка не спрыяла яе развіццю [12].

У другім этапе другога перыяду (канец 1960-х – 1980-я гг.) выйшлі манаграфіі, прысвечаныя нацыянальнай палітыцы польскага ўрада да ўсходніх ускраін II Рэчы Паспалітай у міжваенны перыяд – А. Дзяругі [13], Е. Хользера [14], А. Хайноўскага [15]. У прыватнасці, у сваім даследаванні «Канцэпцыі нацыянальнай палітыкі польскіх урадаў у 1921–1939 гадах» А. Хайноўскі досыць падрабязна асвятляе дзейнасць па

нацыянальным пытанні кожнага ўрадавага кабінета міністраў, прычым канцэнтруе ўвагу не толькі на канцэпцыях, распрацаваных ідэолагамі розных партый, але і на рэальных мерах, што прымаліся праўладавымі палітычнымі коламі [15].

У 1980-я гг. актуальнымі сталі даследаванні сацыяльна-эканамічнага развіцця польскіх зямель у міжваеннае дваццацігоддзе. Напрыклад, станавішча сельскай гаспадаркі ўсходніх рэгіёнаў Рэчы Паспалітай адлюстравана у працах З. Ландау і М. Мешчанкоўскага [16, 17]. Цікавым з'яўляецца пункт гледжання гісторыка В. Рачкоўскага аб ролі прыватнай уласнасці ў развіцці польскай эканомікі [18].

На думку аўтара, трэці перыяд развіцця польскай гістарыяграфіі заходнебеларускай праблематыкі ахоплівае канец 1980-х і доўжыцца на працягу першай чвэрці 2000-х гг., у якім правамерна вызначыць рэгіянальны кірунак яго вывучэння гісторыкамі Беластоцкага ўніверсітэта і фарміравання польскай навуковай школы «заходнебеларусістыкі». Гісторыкі ў асноўным вывучаюць праблемы, звязаныя са сталінскімі рэпрэсіямі супраць жыхароў паўночна-ўсходніх паведаў Беластоцкага ваяводства (палякаў, беларусаў, яўрэяў, татараў) па класавым прызнаку пасля аб'яднання з БССР. У даследаваннях П. Эберхардта [19], К. Гамулкі [20], А. Латышонка [21], Р. Садоўскага [22], Е. Вапінскага [23], Ю. Туронка [24], Я. Чыквіна [25], Д. Бачкоўскага [26], М. Гнатоўскага [27], М. Вяржбіцкага [28], В. Сляшыньскага [29], Я. Мірановіча [30] і іншых па пытаннях міжваеннай гісторыі Беларусі зроблена выснова, што ні Польшча, ні СССР не мелі намеру задаволіць нацыянальныя памкненні беларусаў, а змагаліся супраць беларускага нацыяналізму.

Вывады. У якасці падсумавання магчыма падкрэсліць, што польскія даследчыкі перыяду Польскай Народнай Рэспублікі прысвяцілі беларускай праблематыцы ў міжваеннай Польшчы шмат увагі. У першую чаргу характарызуецца нацыянальная палітыка польскіх улад, прычым асноўны акцэнт робіцца на вывучэнні іх праграм і канцэпцый. Тут адчуваецца недахоп аналізу заходнебеларускіх архіўных крыніц, якія б адлюстроўвалі рэальную карціну вынікаў правядзення гэтай палітыкі мясцовымі ўладамі. Прадметам вывучэння становяцца нацыянальна-вызваленчыя рухі нацыянальных меншасцей, скіраваныя супраць палякаў, з'яўляюцца спробы ацэнкі і крытыкі нацыянальнай палітыкі ўрада II Рэчы Паспалітай.

Польскімі вучонымі вялася плённая даследчыцкая праца па вывучэнні ўмоў фарміравання і накірункаў развіцця польскай эканомікі з канстатацыяй таго, што перыяд 1921–1939 гг. быў не самым паспяховым часам у эканамічнай гісторыі

Польшчы, а паўночна-ўсходнія ваяводства пасля далучэння да Польскай рэспублікі знаходзіліся на дастаткова нізкім сацыяльна-эканамічным развіцці ў параўнанні з заходнімі і цэнтральнымі ваяводствамі II Рэчы Паспалітай. Адсюль, на думку польскіх даследчыкаў, відавочна незацікаўленасць

польскага ўрада ў паспяховым развіцці сваіх усходніх ускраін. Палітыка польскай дзяржавы была не столькі аўтарытарнай, колькі палітыкай уніфікацыі – г. зн. палітыкай прыстасавання да асаблівасцей развіцця агульнапольскай эканомікі ўсіх яе рэгіянальных частак.

Спіс літаратуры

1. Мілеўскі Я. Е. Заходняя Беларусь: да пытання тэрыторыі і насельніцтва // Беларускі гістарычны часопіс. 1998. № 3. С. 40–42.
2. Міхнюк У. М. Заходняя Беларусь: да пытання тэрыторыі і насельніцтва (гістарыяграфічныя нататкі) // Беларускі гістарычны часопіс. 2004. № 11. С. 14–21.
3. Коўкель І. І. Аб паходжанні тэрміну «Заходняя Беларусь», яе тэрыторыі, нацыянальным і канфесійным складзе насельніцтва (1921–1939 гг.) // Этносоциальные и конфессиональные процессы в современном обществе: материалы Междунар. науч. конф., Гродно, 16–18 нояб. 1999 г. / Гродн. гос. ун-т. Гродно, 2000. С. 407–415.
4. Дрожжа Л. Ч. Даследаванне заходнебеларускай праблематыкі ў сучаснай беларускай і польскай гістарыяграфіі // Гістарыяграфія і крыніцы вывучэння гісторыі Беларусі: традыцыі і навацыі: зб. навук. арт. / уклад.: В. В. Яноўская, Р. У. Зянюк; рэдкал.: В. В. Даніловіч (гал. рэд.) [і інш.]; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т гісторыі. Мінск: Беларуская навука, 2018. С. 51–61.
5. Дрожжа Л. Ч. Тэарэтыка-метадалагічныя аспекты становішча польскай гістарыяграфіі ў XX стагоддзі («першая», «другая» і «трэцяя» хвалі) // Веснік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Сер. 1. Гісторыя і археалогія. 2012. № 1. С. 88–98.
6. Madajczyk Cz. Burżuazyjno-obszarnicza reforma rolna w Polsce 1918–1939. Warszawa, 1959. 247 s.
7. Gradowski R. Polska, 1918–1939. Niektóre zagadnienia kapitalizmu monopolistycznego. Warszawa, 1959. 147 s.
8. Drodowski M. Polityka gospodarcza rządu polskiego w latach 1936–1939. Warszawa, 1963. 317 s.
9. Skaradziński B. Drogi i bezdroża industrializacji Polski // Więź. 1964. № 7–8. S. 124–126.
10. Żarnowski J. Struktura społeczna inteligencji w Polsce w latach 1918–1939. Warszawa: PWN, 1964. 362 s.
11. Żarnowski J. Społeczeństwo Drugiej Rzeczypospolitej. Warszawa: PWN, 1973. 434 s.
12. Mauersberg St. Szkolnictwo powszechne dla mniejszości narodowych w Polsce w latach 1918–1939. Wrocław; Warszawa; Kraków, 1968. 267 s.
13. Deruga A. Polityka wschodnia Polski wobec ziem Litwy, Białorusi i Ukrainy (1918–1919). Warszawa: Książka i wiedza, 1969. 330 s.
14. Holzer J. Mozaika polityczna Drugiej Rzeczypospolitej. Warszawa: Książka i wiedza, 1974. 664 s.
15. Chojnowski A. Koncepcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921–1939. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 1979. 464 s.
16. Landau Z. Zarys historii gospodarczej Polski 1918–1939. Warszawa: Książka i wiedza, 1981. 327 s.
17. Mieszczankowski M. Rolnictwo II Rzeczypospolitej. Warszawa, 1983. 327 s.
18. Roczkowski W. Gospodarcza rola większej prywatnej własności ziemskiej w Polsce 1918–1939. Warszawa, 1989. 346 s.
19. Eberhardt S. Przemiany narodowościowe na Białorusi. Warszawa: Edicions Spotkania, 1994. 181 s.
20. Gomółka K. Polityka rządów polskich wobec mniejszości białoruskiej w latach 1918–1939 // Białoruskie Zeszyty Historyczne. 1995. № 2 (4). S. 106–120.
21. Łatyszczek O. Białoruski ruch narodowy a protestantyzm w II Rzeczypospolitej // Społeczeństwo białoruskie, litewskie i polskie na ziemiach Północno-Wschodnich i Litwa Wschodnia w latach 1939–1941 (Materiały z konferencji naukowej, 24–26 listopada 1993, Warszawa). Warszawa: IPN, 1995. S. 33–40.
22. Sadowski A. Narody wielkie i małe. Białorusini w Polsce. Kraków: Instytut Religioznawstwa UJ, 1991. 304 s.
23. Wapiński R. Polska i małe ojczyzny Polaków: Z dziejów kształtowania się świadomości narodowej w XIX i XX wieku po wybuch II wojny światowej. Wrocław; Warszawa; Kraków, 1994. 420 s.
24. Turonek J. Książka białoruska w II Rzeczypospolitej 1921–1939. Warszawa: Sławistyczny ośrodek wydawniczy, 2000. 80 s.
25. Czykwin E. Białoruska mniejszość narodowa jako grupa stygnatyzowana. Białystok: “Trans Humana”, 2000. 248 s.
26. Boćkowski D. Władza radziecka wobec Polaków, Żydów i Białorusinów na Białostoczyźnie 1939–1941 w świetle dokumentów partyjnych // Polacy – Żydzi – Białorusini – Litwini na północno-wschodnich ziemiach

Polski a władza radziecka (1939–1941). W kręgu mitów i stereotypów: praca zbiorowa / Uniwersytet w Białymstoku; red. nauk. M. Gnatowski [i in.]. Białystok: Wyd. PRYMAT, 2005. S. 61–84.

27. Gnatowski M. Polacy – Sowietci – Żydzi w regionie Łomżyńskim w latach 1939–1941: w 2 t. Łomża: Łomżyńskie towarzystwo naukowe im. Wagrów, 2005. T. 1. 256 s.

28. Wierzbicki M. Polacy i Białorusini w zaborze sowieckim. Stosunki polsko-białoruskie na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej. 1939–1941. Warszawa: Fronda, 2007. 424 s.

29. Śleszyński W. Bezpieczeństwo wewnętrzne w polityce państwa polskiego na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN, Oficyna Wydawnicza RYTM, 2007. 400 s.

30. Мірановіч Я. Беларусы ў Польшчы (1918–1949). Вільня; Беласток: Інстытут беларусістыкі, Беларускае гістарычнае таварыства, 2010. 191 с.

References

1. Mileuski Ya. E. Western Belarus: on the issue of territory and population. *Belaruski gistorychny chasopis* [Belarusian Historical Journal], 1998, no. 3, pp. 40–42 [In Belarusian].

2. Mikhnyuk U. M. Western Belarus: on the issue of territory and population (historiographical notes). *Belaruski gistorychny chasopis* [Belarusian Historical Journal], 2004, no. 11, pp. 14–21 [In Belarusian].

3. Koukel' I. I. On the origin of the term «Western Belarus», its territory, national and confessional composition of the population (1921–1939). *Etnosotsial'nye i konfessional'nye protsessy v sovremennom obshchestve: materialy Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii* [Ethnosocial and confessional processes in modern society: Materials of the International Scientific Conference]. Grodno, 2000, pp. 407–415 [In Belarusian].

4. Drozhzha L. Ch. Research of Western Belarusian problems in modern Belarusian and Polish historiography. *Gistoryagrafiya i krynitsy vyvuchennya gistoryi Belarusi: tradytsyyi i navatsyyi: zbornik navukovykh artykulau* [Historiography and sources of studying the history of Belarus: traditions and innovations: Collection of sciences articles]. Minsk, Belaruskaya navuka Publ., 2018. Pp. 51–61 [In Belarusian].

5. Drozhzha L. Ch. Theoretical and methodological aspects of the situation of Polish historiography in the twentieth century («first», «second» and «third» waves). *Vesnik Grodzenskaga dzyarzhavnaga universiteta imya Yanki Kupaly* [Bulletin of the Yanka Kupala Grodno State University]. Ser. 1, History and archeology, 2012, no. 1, pp. 88–98 [In Belarusian].

6. Madajczyk Cz. *Burżuazyjno-obszarnicza reforma rolna w Polsce 1918–1939* [Bourgeois-agrarian reform in Poland 1918–1939]. Warsaw, 1959. 247 p. [In Polish].

7. Gradowski R. *Polska, 1918–1939. Niektóre zagadnienia kapitalizmu monopolistycznego* [Polska, 1918–1939. Some issues of monopoly capitalism]. Warsaw, 1959. 147 p. [In Polish].

8. Drozdowski M. *Polityka gospodarcza rządu polskiego w latach 1936–1939* [Economic policy of Poland in the years 1936–1939]. Warsaw, 1963. 317 p. [In Polish].

9. Skaradzinski B. Roads and off-roads of industrialization of Poland. *Więź* [Bond], 1964, no. 7–8, pp. 124–126 [In Polish].

10. Zharnowski J. *Struktura społeczna inteligencji w Polsce w latach 1918–1939* [Social structure of the intelligentsia in Poland in the years 1918–1939]. Warsaw, PWN Publ., 1964. 362 p. [In Polish].

11. Zharnowski J. *Spoleczeństwo Drugiej Rzeczypospolitej* [Society of The Second Republic Rzhechpospolita]. Warsaw, PWN Publ., 1973. 434 p. [In Polish].

12. Mauersberg St. *Szkolnictwo powszechne dla mniejszości narodowych w Polsce w latach 1918–1939* [General education for national minorities in Poland in the years 1918–1939]. Wrocław, Warsaw, Krakow, 1968. 267 p. [In Polish].

13. Deruga A. *Polityka wschodnia Polski wobec ziem Litwy, Białorusi i Ukrainy (1918–1919)* [Politics of the Eastern Polish territories of Lithuania, Belarus and Ukraine (1918–1919)]. Warsaw, Kniha and wiedza Publ., 1969. 330 p. [In Polish].

14. Holzer J. *Mozaika polityczna Drugiej Rzeczypospolitej* [Political mosaic of the second Polish Republic Rzhechpospolita]. Warsaw, Kniha and wiedza Publ., 1974. 664 p. [In Polish].

15. Chojnowski A. *Koncepcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921–1939* [Concepts of national policy of Polish governments in the years 1921–1939]. Wrocław, Zakład Narodowy im. Ossolińskich Publ., 1979. 464 p. [In Polish].

16. Landau Z. *Zarys historii gospodarczej Polski 1918–1939* [Outline of economic history of Poland 1918–1939]. Warsaw, Kniha and wiedza Publ., 1981. 327 p. [In Polish].

17. Miśchankowski M. *Rolnictwo II Rzeczypospolitej* [Agriculture of the Second Polish Republic Rzhechpospolita]. Warsaw, 1983. 327 p. [In Polish].

18. Rozhkowski W. *Gospodarcza rola większej prywatnej własności ziemskiej w Polsce 1918–1939* [The Economic role of greater private land ownership in Poland 1918–1939]. Warsaw, 1989. 346 p. [In Polish].

19. Eberhardt S. *Przemiany narodowościowe na Białorusi* [Transformations of nationalities in Belarus]. Warsaw, Editions Spotkania Publ., 1994. 181 p. [In Polish].
20. Gomulka K. Policy of the Polish government towards the Belarusian minority in the years 1918–1939. *Białoruskie Zeszyty Historyczne* [Belarusian Historical Copybooks], 1995, no. 2 (4), pp. 106–120 [In Polish].
21. Latyshonek O. The Belarusian national movement and Protestantism in the Second Polish Republic Rzeczpospolita. *Spoleczeństwo białoruskie, litewskie i polskie na ziemiach Północno-Wschodnich i Litwa Wschodnia w latach 1939–1941* [Society of Belarus, Lithuania and Poland in the north-eastern lands and Eastern Lithuania in the years 1939–1941]. Warsaw, WPN Publ., 1995. Pp. 33–40 [In Polish].
22. Sadowski A. *Narody wielkie i małe. Białorusini w Polsce* [Nations big and small. Belarusians in Poland]. Krakow, Institute of religious studies Publ., 1991. 304 p. [In Polish].
23. Wapinski R. *Polska i małe ojczyzny Polaków: Z dziejów kształtowania się świadomości narodowej w XIX i XX wieku po wybuch II wojny światowej* [Poland and the small homeland of Poles: from the history of the formation of national consciousness in the 19th and 20th centuries to the outbreak of World War II]. Wrocław, Warsaw, Krakow, 1994. 420 p. [In Polish].
24. Turonek J. *Książka białoruska w II Rzeczypospolitej 1921–1939* [Book of Belarus in the second Polish Republic 1921–1939]. Warsaw, Slavic publish. center, 2000. 80 p. [In Polish].
25. Czykwini E. *Białoruska mniejszość narodowa jako grupa stygnatyzowana* [The Belarusian national minority as a stigmatized group]. Białystok, Trans Humana Publ., 2000. 248 p. [In Polish].
26. Bockowski D. The Soviet power towards Poles, Jews and Belarusians in Białostochy region in 1939–1941 in the light of party documents. *Polacy – Żydzi – Białorusini – Litwini na północno-wschodnich ziemiach Polski a władza radziecka (1939–1941). W kręgu mitów i stereotypów: praca zbiorowa* [Poles – Jews – Belarusians – Lithuanians in the north-eastern lands of Poland and the Soviet power (1939–1941). In the circle of myths and stereotypes: collective work]. Białystok, PRYMAT Publ., 2005. Pp. 61–84 [In Polish].
27. Gnatowski M. *Polacy – Sowieci – Żydzi w regionie Łomżyńskim w latach 1939–1941: w 2 t.* [Poles – Soviet – Jews in the Lomzyn region in 1939–1941: in 2 vol.]. Lomzha, Lomzhynskie towarzystwo naukowe im. Wagrow Publ., 2005. Vol. 1. 256 p. [In Polish].
28. Wierzbicki M. *Polacy i Białorusini w zaborze sowieckim. Stosunki polsko-białoruskie na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej, 1939–1941* [Poles and Belarusians in the Soviet Union. Polish – Belarusian relations in the north-eastern lands of the second Polish Republic Rzeczpospolita]. Warsaw, Fronda Publ., 2007. 424 p. [In Polish].
29. Sleszynski W. *Bezpieczeństwo wewnętrzne w polityce państwa polskiego na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej* [Internal security in the policy of the Polish state in the north-eastern lands of the second Polish Republic Rzeczpospolita]. Warsaw, Institute of Political Studies PAN, RYTM Publ., 2007. 400 p. [In Polish].
30. Miranovich Ya. *Belarusy u Pol'shchy* [Belarusians in Poland (1918–1949)]. Vilnius, Białystok, Institute of Belarusian Studies, Belarusian Historical Society Publ., 2010. 191 p. [In Belarusian].

Інфармацыя пра аўтара

Дрожжа Людміла Чэславаўна – магістр гісторычных навук, старэйшы навуковы супрацоўнік. ДУ «Беларускі навукова-даследчы Цэнтр электроннай дакументацыі» пры Дэпартаменце архіваў і справаводства Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь (220160, г. Мінск, вул. Ф. Скарыны, 51, корпус 2, Рэспубліка Беларусь). E-mail: l_drojja@tut.by

Information about the author

Drozhzha Liudmila Cheslavovna – Master of History, Senior Researcher. Belarusian Research Center for Electronic Documentation of the Department for Archives and Records Management of the Ministry of Justice of the Republic of Belarus (51, F. Skoryna str., 220160, Minsk, Republic of Belarus). E-mail: l_drojja@tut.by

Пасмыніў 28.02.2022